

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

1848. 1. 10.

1848. 1. 10.

1848. 1. 10.

KINGS DAL

i Sjælland. forhen Ondløse. Tygestrup, opført 1588-98.

KINGS DAL

i Sjælland. Iorhen Ondløse. Tygstrup. opført 1588 98.

Denne Gaard ligger i Ondløse Sogn, Meerløse Herred i Holbæk Amt, paa den nordre Rand af den store Kamose, en Strækning af Enge, Kær og Moser, som ere Levninger af tidligere Fjorde og sælbare Vanddrag og endnu af Almuen benævnes "Eusen", hvorved man strax kommer til at tænke paa den anseelige Suse-Na, hvormed Mosen i tidligere Dage skal have staaet i Forbindelse, saa at Skibe fra Beltet af herigjennem kunde seile heelt ned til Susæaen og dens Udlob, Kærrebæksmunde. Udsigten fra Høiderne syd for Kongedal — det saakaldte Kærsbjerg — er yderst tiltrækkende: den sorte Løvelyng afvekler med grønne, af brede Grøfter gjennemfurede Enge, som bekrandses af Skove og Kornmarker; hist og her seer man et Kirketaarn i denne Kraands, men Naen skjuler sig som oftest i sin dybe Seng og viser kun i store Mellemrum en Solvstribe. Gaarden er i og for sig temmelig høitbeliggende, men fører dog i Forhold til de den omgivende Høider med Rette Navn af Dalen, hvori den har sit Leie. Paa alle Steder hæver sig Jordsmonnet bølgeformigt og begrænses af Bakker og Skove, der beskytte mod alle Vinde og give Luften en mildere Temperatur. Fra Høiderne imod Nord er den venligste Udsigt over Dalen, i hvis Skød den gamle Borg er lagt, medens de sydlige Høider aabne den videste Udsigt af en særegen, i Sjælland ikke almindelig Character.

Borggaarden dannes af tre grundmurede, toetages Høise med et ottekantet Taarn med Kuppel og Spir. Den er opført af Rigsraad Peder Keeds i Aarræffen 1588—98, — thi han fandt ved sin Ankomst kun Bønderhuse, — dog med enkelte Tilbygninger af hans Søn; en nu borttagen Steen har Ind-

skriften: „Gud Naade Konning Frederik. Gud och hannem tacker jeg,“ som Minde om Kongens Gæmildhed imod den Fremmede, af Landets Indfødtte ikke altfor vel sete. De to Ladegaarde ligge affondrede fra Borggaarden og vare tidligere ligeledes omslydte af Grave, der dog nu kun omgive denne; den ældre grundmurede Ladegaard er fra Keedsfernes Tid, den nyere opført i de sidste 30 Aar.

Denne Egn tilhørte for en stor Deel Skjaln Hvides berømte Slægt, af hvilken Biskop Absalon som bekendt var; han skjænkede i Aaret 1180 Sorø Kloster den større Deel af Ondløse By; Resten indkjøbtes fra Beboerne, der rimeligvis bleve boende i deres Gaarde som Fæstere, og Klosteret beholdt efter nogen Ombytning Byen, af hvilken endel blev forvandlet til en Ladegaard eller Orangie, som benævnedes Ondløse, hvortil Byens øvrige Beboere forrettede Høveri; Gaarden dyrkedes for Klosterets egen Regning ved Hjælp af Converst og Lægbrødre, i Reglen under Tilsyn af en Prior, der benævnedes magister conversus, custos grangiarum eller grangiarus; til Stedet horte et Capel, — da Sognkirken dengang endnu neppe var til, — hvoraf det Capel, der senere fandtes paa Keedsfernes Tygstrup, har været en Fortsettelse; endvidere horte dertil — som nok til enhver Herregaard — en Mølle, der senere er bleven nedlagt, men hvis Dæmninger endnu findes paa Møllemarken.

Cistercienserne i Sorø besad iøvrigt kun kort denne By og Orangie, som de i Aaret 1205 med meget mere Guds bortslydte til Johannes, forhen Kammermester — camerarius — hos Valdemar den Store, for det berømte Pedersborg, Peder Thorstensons fæste Borg, der laae dem saae nær og hvis stridbare

KONIGSDAL

i Sjælland. Iorhen Ondlöse. Tygestrup, opført 1588 98.

Beboere forvoldte dem saa megen Uleilighed. Igjennem flere Sideled, som nu ikke mere kunne opgives, gif Gaarden, der imidlertid havde faaet Navnet Tygestrup, — maaskee efter Tyge Jurisen — over til een af Slægtens berømteste og meest udmærkede Mænd, hvis sjeldne Evner ulykkeligviis gjorde ham til en Svøbe for Danmark, nemlig Marst Stig Andersen, der ligetil sin Fredløsheds-tid beboede Tygestrup, hvor ogsaa under Gaardens Ombygning i Keedsernes Tid hans Svørd med Indskriften STI* MAR* blev opgravet og opbevaret indtil 1657, da de Svenske røvede det.

Marst Stigs Skjæbne er altfor bekjendt til her vidtløftigen at fortælles. Han eiede store Godser, saaledes Tygestrup i Sjælland, Eskbjerg — nu Eskeløsborg — i Byen, Bjørnholm — nu Højholm — Møllernep, Bjørntjør, Den Hjelms, hele Helgenæs og rimeligviis endnu flere Eiendomme i Jylland, hvor vi see hans nærmeste Efterkommere foruden af det her Navnte i Besiddelse af mangfoldige faste og anseelige Borge med betydeligt Bøndergods. Med sine tvende første Fruer levede han paa Tygestrup, hvor den tredje, Fru Ingeborg, Palle Lilles Datter, boede dengang Manden i Aaret 1275 slog de Svenske ved Høve i Vestergotland og Kong Erik Glipping imidlertid benyttede sin Marsts Gravørelse til at volds tage hans Fruer, hvorfor han maatte bøde i Finnerup Lade Aar 1286. Marsten blev nu en fredløs Mand, førte Arindskjold med Mord og Brand paa sit eget Hødeland, befæstede sig paa Helgenæs og Hjelms og blev Danmarks forfærdeligste Fjende — mere agtet, frygtet og beklaget af sine Samtidige end hadet og forbandet — indtil han i Aaret 1293 endte sit urolige Liv paa Hjelms, som han havde befæstet saa vel at det først i Aaret 1306 eller 1307 lykkedes Erik Menved at indtage den. Landets Ridderer skildres saa smukt og gribende i een af Bisperne om ham at jeg ikke kan undlade at hidsette følgende Vers deraf, endskjøndt de ellers ere vel bekjendte:

Den Bønde han ganger paa Marken ud og saar han der sit Korn.
Hjelp os Gud Fader i Himmerig, haer nu Hjelms faaet Horn!
Gud naade os arme Bønder graar, at Glipping skulde regjere;

At han til Verden ufødden var, da havde det gaart os bedre.
De store Ege i Skoven naar; naar de udi Storm omsalde,
Da naar de neder baade Hasel og Birk og andre smaa Ympet med alle.
Hvad Konger og Høvdinger sig forsee, det gaar ud over de Arme;
Iht naade os Gud, vi fattige Bønder, og sig over os forbarme.

Marstens Sønnen, Anders og Peder Stigsen, Døtre og efterladte Hustru forbleve i Landflygtighed, uagtet Forliget paa Hindsø i Aaret 1296 bestemte at de Fredløse skulde have deres Gods tilbage, men de bleve saa mishandlede af Kongens Tilhængere — med eller uden hans Billie — at de ikke kunde opholde sig i Landet, og Kongen eller hans Folk indtoge strax igjen Anders Stigsens Gods, der var blevet ham overleveret som en Følge af Vaabenstilstanden, ja Kongen inddrog endogsaa 1314 en Arv, som tilfaldt Anders Stigsen og hans Stedmoder. Deres Anhang var imidlertid dog saa stort at Anders Stigsen aldeles uhindret kunde opholde sig i Aarhus 1304, men siden var han deels paa Hjelms, deels i Norge og Slesvig, deels i Brandenburg, indtil Christoffer den Anden i sin Haandfæstning 1320 fuldkommen benaadede de Fredløse og gav dem alt deres Gods tilbage. Anders Stigsen var gift med Fru Margrethe, Niels Lendis Datter, og havde med hende fire Sønner og en Datter, af hvilke den ældste Son, Hr. Stig Andersen, Ridder og Marst, arvede Tygestrup, Bjørnholm og mange andre af Bestefaderens Eiendomme. Han var den mægtigste Undersaat i Riget paa hiin Tid, allerede 1325 Medlem af Kongens Raad, gif 1331 efter det ulykkelige Slag ved Lohede med den misfornelede hidske Adels over til Grev Geert og den slesvigiske Hertug Valdemar og blev den Sidstes Marst, fik 1333 af Grev Geert for sig og Undergivne fritagelse for alle Skatter og Byrder, blev rigeligen forsynet med Lehn og Pantegods og hørte til Grevens iøvrige Tilhængere, saa at Niels Lbbesens raske Bedrift 1340 i Randers neppe har gløbet ham stort. Den nye Konge maatte imidlertid for det første skaae Landets mægtigste Mand, hvorfor han optog ham i sit Raad og fjernede ham ved at gjøre ham til Stattholder i Esthland, hvilket Hr. Stig Andersen

KONINGS DAL

i Sjælland. Iorben Ondløse. Tygestrup, opløst 1588 98.

styrede med sin sædvanlige Klogskab, men — indseende Umuligheden af at forsvare det for Danmark — tilraadede dets Salg til den tydske Orden, hvilket fandt Sted 1346: til Belønning fik Hr. Stig Andersen Godset Linde til Lehn af Ordensmesteren. Kongen havde imidlertid begyndt at inddrage de Krongodser, der uretmæssigen vare komne bort i de foregaaende Uroligheder, hvilket især gif ud over Hr. Stig Andersen, der blandt andet mistede fem Sogne i Gallen Herred, men Jyderne var ingenlunde tilfredse med Kongens Færd, som ofte var haard og uretfærdig nok, og greb til Baaben, hvorved der udrettedes ligesaaldt som ved en Samling med Kongen i Slagelse, men paa Tilbageveien herfra bleve Hr. Niels Bugge til Hald og to andre jydske Deputerede myrdede i Middelfart i Aaret 1359, som man almindeligen antog ifølge Kongens Befaling. Krigen flammede igjen op med Hefstighed: tydeligt erklærede sig Hr. Stig Andersen — der iblandt de Myrdede havde en Søn og en Broder — imod Kongen, som derfor inddrog Tygestrup og hans øvrige Gods i Sjælland, ligesom ogsaa det Meste af hans jydske Gods blev indlagt, dog holdt han sig paa Bjernholm og i største Delen af Mols Herred; Kongen kunde ikke berynge Jyderne, uagtet han nedbrød mange Borge, og indgif derfor i Aaret 1360 et Forlig, i hvilket Hr. Stig Andersen var indbefattet; tre Aar efter var denne igjen Marsk.

Hr. Stig Andersen skænkede af sine udstrakte Besiddelser i Danmark, Holsten og Esthland i Aarene 1359-66 saare meget til Kirker og Klostre for Sjælemedser — hvilke han vel sølte han kunde have nødig — og deriblandt i Aaret 1361 alt sit Gods i Tygestrup, Ulsøvig og Sibberup til Johanniterklosteret i Antvorskov; 1369 døde han, indviklet i en ny Krig med Kongen, hvortil han og Jydernes øvrige Anførere atter havde kaldet Slesvigerne, Holstenerne, Meklenborgere og Hansestæder til Hjælp foruden Kong Albert af Sverrig; de bragte Danmark til Afgrundens Rand, men gamle Danmark overvandt denne Fare som det med Guds Hjælp skal overvinde alle Fæder, der true dets Tilværelse.

St. Hans Kloster eller Johanniterklosteret i Antvorskov, Hovedet for alle Klostre af denne Orden i Norden, skal af sit Gods i Meerløse Herred have

indrettet et Commenderi for sig, hvilket foruden Tygestrup indbefattede 1 Mølle og 70 Gaarde; dette blev da vel bestyret af Præster og tjenende Brødre, maastee med en Ridder til Forstander, skjøndt Ridderne af Johanniterordenen vare saa sjældne her i Danmark at dette neppe er sandsynligt; thi Riddernes Pligt var det at kæmpe mod de Bantroende, medens Hovedhensigten med Ordenens Besiddelser i saadanne fraliggende Lande kun var at samle Pengebidrag til denne Kamp; de danske Johanniterklostre udrebede tilsammen 140 rhinske Gylde. Hovedgaarden Tygestrup blev i Klosterets Besiddelsestid nedlagt og forvandlet til en By paa otte Gaarde, dersom dette ellers ikke allerede var skeet i Svidernes Tid, hvilket næsten synes rimeligst.

Antvorskov Kloster var eet af dem, som vedligeholdt sig længst i sin gamle Skikkelse. Det blev nemlig først seculariseret 1580, da Frederik den Anden udnævnte sin Staldmester Peder Keeds til Schultendorf, — en Meklenborger, som var kommen ind i Landet med Dronning Sophie, — til Befalingsmand over Antvorskov og Sors Klostre. Kongen yndede særdeles meget denne Fremmede, forsøgede hans Lehn Antvorskov 1580 med Kronens Tjenere i Næsby, der tidligere laae under Ringstedkloster, 1582 med den geistlige Jurisdiction over Lehnets 27 Kirker, 1583 med to Bønder i Gørstinge i Alsted Herred, 1586 med alt Sorsklosters Gods udenfor Alsted Herred, da Sors imidlertid var bleven forvandlet til en Skole, hvortil dog nok blot Godset i Alsted Herred blev lagt; desuden forlehnedes Peder Keeds 1581 med Korsør Slot, 1582 med Salts Slot og Lehn indtil Hørbygaard's Lehn blev ledigt, da han for sin og Fruens Livstid skulde beholde dette øvit og frit; samme Aar afstod han dette Expectantiebrev mod at beholde Salts for sig og Fruen, hvoraf han da skulde svare 200 gl. Daler; 1583 fik han Vinstrupgaard med tiliggende Bønder og Tjenere; 1587 fornyedes hans Lehnsbrev paa Antvorskov, der imidlertid 1585 fra et Kloster var blevet til et kongeligt Slot, hvor Kongen samme Aar betroede sine Børn til Peder Keeds's Opfyn, et yderligere Beviis: paa den Kærlighed og Tilltro, han sølte til ham. 1586 skænkede Kongen ham med Rigsaadets Tilladelse for sig,

K D I N G S I D A L

i Sjælland. Iorhen Ondløse. Tygestrup, opført 1588 98.

Hustru og ægte Livsarvinger Hørbj Gård og Gods til evig Tje, saasnart det blev ledigt, som der fortælles: i Gæddergave til Sønnen Frederik Keeds, hvorom der dog intet staaer i Gævebrevet. 1587 gjorde Kongen forskjellige Mageskifter med Peder Keeds, hvorved denne affød endeel af sin Frues Arvegoods i Sjælland og Jylland imod 12 Gaarde i Hørbj Sogn samt Byen Tygestrup i Ondløse Sogn paa 8 Gaarde, hvilke sidste i Landgilde svarede 2 Tdr. Smør, 1 Rdl. i Erritøpenge: Høveripenge, 16 Tdr. Havre Gjøsteri og 7 St. af et Bænge eller ialt 35 Td. 1 Skp. 1½ Fdfr. Hartkorn, hvilket paa lidet nær er Gaardens privilegerede Hartkorn den Dag i Dag efter den gamle Matriful. Da Peder Keeds paa disse forskjellige Mageskifter var bleven Kongen 44 Tdr. 3 Fdfr. Hartkorn skyldig, som hans Andeel var ringere, eftergav Kongen ham dette, men at han skulde have skænket ham Tygestrup Hovedgaard med tilliggende Bøndergods, som almindeligvis antages, er aldeles urigtigt og denne Beretning kan blot være begrundet paa Folkesnak.

1588 døde Kong Frederik den Anden og Peder Keeds's gyldne Tid var forbi, thi af de Indfødte var denne af Kongen saa rigt begavede Fremmede uden ioinejaldende Fortjenester ikke seet med de venligste Øine, som man vel kan tænke sig, og Rigets indfødte Herrer regjerede nu Danmark; tre Maanedet efter Kongens Død mistede han Korjser Slot og Lehn og Mæret efter Antvorskov Slot og Lehn; rigtignok fik han i samme Aar 1589 Lehnsbrev paa Kronens Gods i Ondløse By imod deraf at svare 12½ Td. Smør, — hvilket 1593 forandredes til 175 Daler, — men da hele Byens Landgilde kun var 140 Tdr. Korn og 12½ Td. Smør udgjøre 153 Tdr. Korn, seer man at Kronen af ham fik høiere Afgift end af Bønderne, hvilke han rimeligvis skulde bruge til at gjøre Arbejde ved Opførelsen af Tygestrup, som dengang var under Bygning, og saaledes betalte Kronen 13 Tdr. Korn om Mæret for en betydelig Arbeidskraft, hvormed begge Parter vare vel tjente, skøndt det rigtignok gik ud over Bønderne; dette afgiver ogsaa et ret interessant Exempel paa, hvorledes man vidste at hjælpe sig, naar man skulde have en Gaard opført og ikke eiede et til-

strækkeligt Antal Bønder i Nærheden: man leiede Arbeidskraften af Kronen, thi det Arbejde, der af Lehnsmændene fordredes til Opførelsen af nye Bygninger, kunde nok ifølge gammel Vedtægt ingen Kronens Bønde — Gæster eller Skov-eier — vægre sig ved at forrette.

Da imidlertid Peder Keeds havde faaet sig bygget en Herregaard, kaldt det af sig selv at han maatte snfte Bøndergods i Nærheden, hvorfor han i Mæret 1601 fik tilveiebragt et Mageskifte med Kronen, hvorved han erholdt i Meerløse Herred 25 byggede og 3 øde Gaarde i Ondløse By, Ondløse Mølle, 6 Gaarde i Ulkestrup, 1 Gaard i Lommerup, 2 Gaarde i Sibberup samt Skov til 500 Svins Øden; derimod affød han 1 Weirmølle, 24 Gaarde og 5 Huse paa Sjælland og Møen; det, hans Gods beløb sig høiere, affød han til Kronen, hvilket i Landgilde ikke var faaldt, nemlig henved 20 Tdr. Hartkorn, men, da han med Kronens Gods fik over 20 Td. Hartkorn Skovskylde, bliver Forskellen neppe for noget at regne. Til Tygestrup kom saaledes et betydeligt Gods i samme Sogn med en Afgift af 204 Td. Hartkorn, hvoraf det Meste svarede i Smør, nemlig 12½ Td., og i Havre, 34 Td.: Rug og Byg svarede egentlig kun af de to Gaarde i Sibberup; i Ulkestrup, Lommerup og Ondløse vare Gaardene paa enkelte nær kun smaa, meest 1—1½ Fdfr. Smør og 1 Td. Havre: de øde svarede ligesaa meget som de bebyggede. Peder Keeds havde saaledes faaet Tygestrup indrettet til en fuldkommen Hovedgaard, med hoverigjørende Bønder, Jagt og al anden Herlighed og efterlod ved sin Død i Mæret 1607 sin eneste Søn to Herregaarde, Tygestrup og Hørbjgaard.

Peder Keeds havde opfyldt de i hiin Tid ved en fremmed Adelsmands Naturalisation sædvanlige Betingelser: han havde 1582 ægtet en Jomfru af dansk Adel, Karen Kastrup, som døde 1636; Rigeraadet havde af særdeles Hensyn til Kongens Ønske endogjaa samtykket i at denne skænkede sin Ungling Hørbjgaard og Gods, men, da Peder Keeds ikke var i Besiddelse af videre fremragende Talenter, naaede han ikke at komme i Rigets Raad og betragtedes stedse som Fremmed. Sønnen, Frederik Keeds til Tygestrup og Hørbjgaard,

KONGSDAL

i Sjælland. Iorhen Onullöse. Tygestrup, opført 1588 98.

var derimod i en ganske anden Stilling. Som indfødt Dansk, igjennem sin Moder beslagt med den rige og ansete Familie Steel, sets i Besiddelse af betydeligt Jordegods, egne han sig til at opnaae de høieste Poster, hvortil hans Opdragelse og Evner ogsaa gjorde ham skikket; han blev Rigsraad, Ridder af Elephanten og Befalingsmand paa Bordingborg Slot; endnu medens Moderen levede ægtede han den rige Birgitte Brahe til Barretlov, der døde 1626, senere Sophie Sog, begge af Landets rigeste og mægtigste Familier. Ved Mageliste med Kongen erholdt han endeel Gods i Meerløse Herred, deriblandt Sandbjerggaard og Skourupgaard i Steenlille Sogn. Ved hans Død i Aaret 1659 deelte hans talrige Børn Godserne, af hvilke Tygestrup tilfaldt den næstældste Søn, Peder Keeds, der allerede i Faderens levende Live har beboet denne Gaard. Han blev meget brugt som Diplomat og ansaaes i sin Tid for duellig, ægtede 1653 Cantseren Christen Tommesen Sehesteds Datter Sophie og blev 1656 udnævnt til Rigsraad. Ved Souverænitærens Indførelse hørte han til de saa danske Adelsmænd, der sluttede sig til Kongen, og blev til Belønning Kantser, Præsæs i Cancelliet, Statscollegiet og Høiesteret, Patron for Universitetet, Ridder af Elephanten, Geheimeraad og rigt begæbet med Lehn og Jordegods, saa at han ialt eiede Tygestrup, Turebyholm, Hundslundskloster, Skovsgaard, Borggaard og Palsgaard; han døde 1674. Ifølge Kongens Dnske bortbyttede han 1669 Tygestrup med 651 Tdr. Hartkorn til Kronen for Børs-lundskloster med 793 Tdr. Hartkorn, hvorved Tygestrup atter kom ud af Privates Besiddelse.

Tygestrup steg i de 82 Aar, det var i Privates Eie, fra en Bondeby paa 8 Gaarde med 35 Tdr. Hartkorn til en meget anseelig Herregaard med 104 Td. Hartkorn og et betydeligt Bøndergods; af Dndløse By vare kun 21 Gaarde tilbage, — Resten underlagt Hovedgaarden, — hvilke hver svarede $\frac{1}{2}$ Td. Smør 1 Td. Havre, 1 Lam og 1 Gaas, Dndløse Vandmølle 2 Pund Meel, Dndløse Weirmølle — som imidlertid havde reist sig — 3 Pund Meel, Skovmøllen 4 Pund Meel, 8 Gaarde i Ulkestrup, 10 Gaarde 1 Hus i Tømmerup, alt i

Dndløse Sogn; i Uggerløse Sogn 1 Gaard i Brendholt; i Søndersted Sogn 2 Gaarde i Stibberup, 1 Gaard i Dreignebjerg, 1 Gaard i Søndersted; i Sønder Jernløse Sogn 2 Gaarde i Snevre; i Dvandløse Sogn 1 Gaard i Igelsø, 2 Gaarde i Dvandløse; i Søstrup Sogn 1 Gaard i Lingved; i Steenlille Sogn og By $2\frac{1}{2}$ Gaarde, i Tjørntved 1 Gaard, i Drebo 1 Gaard med 230 Solins Olden Skov, alt i Meerløse Herred; i Skamstrup Sogn og By i Tude Herred 6 Gaarde og Bol, i Syvendelsøb 10 Gaarde og 5 Huse, i Skjellingsted 1 Gaard; i Nyderup Sogn i Torved 1 Gaard; i Kundby Sogn i Thorslunde 1 Gaard; i Gislinge Sogn i Sandby 1 Gaard, hvilket gjør ialt 3 Møller, 55 Gaarde, halve Gaarde og Bol samt 6 Huse, med Skov paa Bøndergodset til 265 Solins Olden; Hovedgaardens Skov er rimeligvis regnet med under sammes Hartkorn.

Kongen forenede Tygestrup med det Aaret isorveien erhvervede Torbenfeld under eet Birk og døbte begge Gaardene om, saa at den første fik Navnet Kongsdal, den sidste Frydenlund, og det blev under Munkt forbudt at bruge de tidligere Benævnelser. Kongen yndede meget denne Egn og opholdt sig der oftere; ved hans Død i Aaret 1670 blev isølge hlin uforfarlige Ddslen med Krongodser, som de souveraine Konger i de første 100 Aar vare saa villige til, hele Frydenbalds Birk overdraget hans yngre Søn, Prinds Jørgen, som privat Eiendom og af denne Aaret efter magelstet til den bekjendte Diplomat, Grev Christoffer Parsberg, for Jungshoved Gaard og Gods. Grev Parsberg døde samme Aar; hans Søster, Anna Catharina Parsberg, arvede Godserne, som hun ved sit Ægteskab med Generalrigscommissair Otto Poviss bragte denne, men, da han gjorde Opbud i Aaret 1681, adspaltede Creditorerne Eiendommene, af hvilke Kongsdal blev ublagt til Kammerherre Valdemar Christoffer Gabel til Hvidkilde, som uden Tvivl folgte Gaarden 1704 til Etatsraad Lars Andersen, der rimeligvis folgte den 1714 til den rige Generallieut. Gregers Juel til Eriksholm, Aastrup, Holbeks Ladegaard og Trudsholm, som atter folgte den til Justitsraad Jacob Hjort til Bønderup. Efter ham kom Justitsraad

KONGSDAL

i Sjælland. Iorhen Ondløse. Tygestrup. opført 1588 98.

Krøyer, derpaa 1731 Oberst Johan von Schaf i Besiddelse af Gaard og Gods, hos hvilken Sidste den lærde Dr. Hans Bartholin tilbragte sine senere Aar og døde 1739. Oberst Schaf lagde fire Bøndergaardes Jorder ind under Hovedgaarden og behandlede ved sin tydske Ridesfoged Bønderne meget haardt, dog ikke ustraffet, saa at han idømtes tvære Bøder. Han døde 1748 uden Børn, hvorefter Kammerherre og Staldmester Adolph Henrik von Straffeldt fik Kongedal; han døde 1759 og hans Enke, Anna Catharina von der Maase, bragte Gaard og Gods 1761 til sin anden Mand, Generalleut. Andreas von Sauch, Commandant paa Kronborg, der 1770 fulgte Kongedal til Kammerherre Christian Albrecht von Nassau von der Osten, der efter neppe tre Aars Forløb maatte sælge det til sin Forpagter, Lorents Lassen, for 40,000 Rdl. Cancelliraad Lorents Lassen overdrog Eiendommen 1794 for 56,000 Rdl. til sin Søn, Kammerraad Niels Lassen, som har store Fortjenester af Gaardens Cultuur og Godsets Udskifning; han kjøbte Søndersted Kirke 1801 for 3200 Rdl. fra Marksgaard.

Kammerraad Lassen fulgte Kongedal 1812 til Cancelliraad Peter Bech og Generalconsul Edvard Gram for 580,000 Rdl., der Aaret efter bleve omfrevne til 96,666 Rbd. 4 1/2 Sølv; ved Bechs Død 1814 blev Gram Enebestynder og fulgte den Aaret efter til Jacob Benzon Resch for 50,000 Rbd. Sølv og 160,000 Rbd. N. B. Denne opførte det Meste af den nye Ladegaard og fulgte Gaard og Gods med Besætning og Inventarium 1835 for 130,000 Rbd. r. S.

til Dr. Sector Frederik Janson Estrup, Directeur for Sorø Academi, Ridder af Dbr., siden Statsraad, som Aaret efter tilkjøbte Sandlynggaard med Teglværk og 5 Huse for 12,700 Rbd.; hans Virksomhed som Stænderdeputeret, som Videnstabsmand og Lærd er endau i altfor friskt Minde til her at omtales; han døde 1846, og Gaarden besiddes nu af hans Do.

Kongedal udgjorde 1838 efter den gamle Matrikel 39 Td. 2 St. 3 Fdt. frit Ager og Engs, 5 Td. Møllestylds og 5 Td. Skovstylds Hartorn og 24 Td. 1 St. 3 Fdt. 2 1/2 Alb. usrit Ager og Engs, 1 Td. 6 St. Skovstylds Hartorn med et Areal af 1117 Td. Land — hvoraf 324 Td. Land Skov — under Hovedgaarden, dertil Ondløse og Søndersted Kirker med Kirketjenden af 492 Td. 7 St. 1 Fdt. Hartorn, matriculeret for 50 Td. Hartorn, hvilken giver aarligen 280 Td. Byg; Bøndergodset var 205 Td. 2 St. 1 Fdt. 2 Alb. Ager og Engs, 3 Td. 6 St. 3 Fdt. 2 Alb. Skov og Møllestylds Hartorn, 26 Gaarde 6 Bolsæder, 112 Huse — hvoraf over Tredjedelen med Jord — Ondløse Veirs og Vandmølle samt Sandlynggaard, hvilken sidste staaer for 16 Td. Hartorn og har et Tilliggende af 343 Td. Land. Bøndergodset ligger i Ondløse Sogn og Do, Ulkestrup, Søndersted Sogn og By, Uggerløse Sogn Brendholt, Lerløse Sogn Brandstrup og Steenlille Sogn Sandlynggaard og Tjørntved, og har ligesom Hovedgaarden betydeligt Tillæg af Enge og Lerbessier i den store Aamose. Efter den nye Matrikel har Kongedal 48 Td. frit og 221 Td. usrit Hartorn.

